

Benedek Katalin

Nyitás a Kárpát-medencére

(X. Magyar Festészet Napja, 2011, Magyar Nemzeti Galéria – Jegyzetek post festam)

A Magyar Nemzeti Galéria Duna felőli homlokzata

2011. október 18-án évfordulót tartottunk. Mint minden alkalommal, ezúttal is Szent Lukács evangélistának, a festészet védőszentjének napján, hiszen tizedik alkalommal került sor arra, hogy a színeket, formákat és ritmusokat ünnepeljük. Ez a nap az élő festészet ünnepe, a Magyar Festészet Napja. Az időtartamát tekintve hetekig tartó esemény a tizedik évfordulóra időközben országos szintűvé növekedett.

Többek között a szentendrei Művészet Malomban a kárpát-medencei középgenerációs festőművészek, míg a budapesti Szent István Bazilikában *Mai magyar szakrális festészet a Kárpát-medencében* címmel nyitottak kiállítást. A – mondhatni – reprezentatív rendezvényt immár második

alkalommal a szervezők, a szakmai kuratórium a Magyar Nemzeti Galériában tarthatta. Második éve, hogy a Magyar Festészet Napja megtalálta valódi helyét, hiszen hol másutt lenne méltóbb otthonra a kortárs magyar festészet?

A megnyitó előtt néhány nappal pedig ugyancsak Budapesten, a Gellért szállóban zajlott konferencia „Van-e a magyar festészetnek nemzeti karaktere?” címmel, tíz külföldi és hazai művészettörténész részvételével.

A Magyar Nemzeti Galériában ezúttal nemcsak a magyarországi doyenek, a kiteljesedett életművel rendelkező, köztük életműdíjjal kitüntetett mesterek előtt tisztegett a tárlat. A fiatal alkotókat, valamint a határon túl élő idősebb és ifjabb művészeket is

Részlet a kiállításból
(A képek balról jobbra: Halbauer Ede, Verebics Ágnes, Szamaránszky Emőke, és Belényi Szabolcs műve)

meghívott, ezért viselhette a kiállítás a *Nyitás a Kárpát-medencére* címet. Alkotásokat hozzávetőleg száz művésztől láthattunk itt, negyed részük volt határon túli. Idén a fiatalok között a Maticska Jenő, fiatalon elhunyt, rendkívüli tehetségű nagybányai festőművész emlékére újonnan alapított díj is kiosztásra került.

Mit jelent ez a „nyitás”?

A Kárpát-medence kicsike és mégis hatalmas kulturális olvasztótégely. Ez vonatkozik a festészetre is. A művészek többféle világlátást forrasztanak sokszínű, mégis valamiképpen egységes magyar művészetté. A Kárpát-medencére való nyitás tehát bizonyos értelemben ennek a többféle világlátásnak, ennek a sokszínűségnek az elismerése és hangsúlyozása.

De miként valósítható meg?

A 2010-es tárlaton csak a doyenek műveit láthattuk, és meggyőződésem szerint a 20. század második felének, több mint ötven évnek a hiteles lenyomatát kaptuk. A hetven év feletti alkotók többnyire 1960 körül (előtt, után) indultak el pályájukon: közös a kor, közös az emlékezet és közös a jelen is.

Ezt a sokszínű anyagot akkor rendezőként stílári szempontok szerint igyekeztem kontextusba helyezni úgy, hogy az egyes művészek egyénisége maradjon meghatározó.

A 2011-es, X. kiállításon ugyanez az elv irányított, hiszen talán még szélesebb tartományban

dolgozhattam, mert magyarországi és határon túli mesterek, idősebbek és a legfiatalabbak különböző – gyakran sajátos – technikájú képeivel találkoztam. A Kárpát-medencére való nyitás egyelőre csak szándék volt. Egy szűk rést nyitottunk a kevésbé ismertség falán. Természetesen ahhoz, hogy ismertséget nyerjenek az alkotók, a mi önbecsülésünk is szükséges. Amúgy sem lehetne néhány tárlaton bemutatni mindazt a gazdagságot, ami a kárpát-medencei magyar kortárs képzőművészetben föllelhető. Nem arról van szó egyszerűen, hogy vannak magyarok, akik magyar közegben élnek és más magyarok, akik különböző tájegységeken, más-más nemzeti közegben alkotnak. Kultúrák együttéréséről van szó s ezek a kultúrák – a globalizáció hatására is – bizony egymáshoz egyre közelebb kerülnek, hatnak egymásra. A muravidéki, horvátországi, a kárpátaljai, a vajdasági, a felvidéki, a burgenlandi vagy az erdélyi, illetve partiumi képzőművészet ugyanúgy része világunknak, mint a magyarországi.

Jó volna, méltó és igazságos, ha a Kárpát-medencére való nyitás hagyománnyá válhatna, mert az esetleg beszűkített mozgásterű tájegységek alkotóinak szükségük van arra, hogy megmutathassák alapvetően európai igazodású alkotásaikat. Azt a művészetet, amely őrzi a nemzeti hagyományokat, ugyanakkor az adott terület soknemzetiségű kultúráját is beépíti műveibe.

A X. Magyar Festészet Napja alkalmából látható kiállítás egészéről elmondható, hogy többnyire friss művekkel találkozunk. Ez bizonyos fajta seregszemle, amely a feledésbe merült, egykori országos tárlatok helyét is hivatott betölteni.

Mi volt ennek a X. kiállításnak egyik szembeötlő, különösen jellemző vonása?

Például az, hogy Magyarországon is, a határokon túl is egyre meghatározóbb szerepet játszanak a festőművésznők. Úgy jó másfél nemzedékkel ezelőtt még revelációként hatott Petrovics Eleknek, a Szépművészeti Múzeum hajdani igazgatójának kijelentése, amint Gráber Margit műveinek láttán így szólt: „Én festőnek tekintem, nem holmi festőnőnek!”

Vegyük például a Verebics-lányokat, Katalint és Ágnes, akik napjaink nőművészetének és ugyanakkor egyfajta stílusnak a reprezentánsai. Kifejező, a figuralitás keretein belül maradó, helyenként sokkoló, remek alkotásokat látunk tőlük. Belső utazások katartikus emlékeit.

Fiatalokkal folytatva: a felvidéki Szamaránszky Emőke, a kárpátaljai Kulin Ágnes, a burgenlandi Antal Regina, netán Podmaniczky Ágnes, illetőleg Erdélyből Kákonyi Csilla – kiragadott példaként említem őket – valamennyien korunk adott

stílusválasztékából merítenek kifejezést saját, egyéni tartalmaik megjelenítéséhez. Szamaránszky Emőke *Állapot önábrázolás*-a például váratlanul erőteljesen, szuggesztíven sugallja a megélt kisebbségi létet.

Más utakon jár Deli Anett és Tóth Ágnes, akik kifejezésmódjukkal közérthetőbb irányba fordulnak, ráhangolódnak egy könnyen felfogható ábrázolásmódra és tartalomra. Olyan kedvelt életstílust érzékeltetnek, amely – legyünk őszinték – a mai emberek jó részétől sem idegen.

Más, fiatal festőművésznőknél az egészből a rész válik a kép központi témájává, a kép a női érzékelés, a női látásmód érvényesülése lesz. Van, aki a gyermekrajzok naiv rendezettségével mesél el hosszú történeteket.

Az absztrakció több változata közül a kiállításon legtisztábban a geometrikus absztrakció az eddigi, életműdíjas doyenek alkotásain érhető tetten, elsősorban Konok Tamás, Deim Pál, Bartl József művein. Más ízű absztrakciót művel Csáji Attila, bolygóközi látványokat idéző képein.

A festői hagyományok talaján szerkesztő művész, a nagybányai Véső Ágoston *Nagybányai emlék* című képével szerepel. Hagyományos ábrázolással, magasrendű festészet Bazsonyi Aranyé, Vecsési Sándoré, Giczzy Jánosé. Breznay József, a 2010-es

Részlet a kiállításból

(A jobbszélén Újházi Péter: „Aréna”, a terem végén a zárókép Borsos Lőrinc: „Diktátor mennyország”)

év életműdíjasa, Szurcsik János vagy Angyalföldi Szabó Zoltán palettája újabban kivilágosodott, derűs színek jelennek meg vásznaikon. Ez az idősebb kor szép, harmonikus fellángolása.

A Magyar Festészet Napja megálmodójának és megvalósítójának, Bráda Tibornak *Labirintus*-ában különleges, titokzatos tartalmak munkálnak, festői szín-együttessel.

Stílusburjánzásnak lehetünk tanúi Sváby Lajos, Végh András, Ujházi Péter, Veress Sándor László

művész-doyenek egyéni értelmezésű, groteszk, expresszionista munkái esetében, reprezentatív jelenlétük meghatározó ezen a nagy ívű kiállításon. Geometrikus absztrakt, konstruktív-kubistán tördelt formák, art brut, szürrealis irány, lírai absztrakt, elvont és realiztikus tájkép, meditációs érzület, fotó-, mágikus és hiperrealizmus, figurálisan festett szociális témák, képregény átértelmezések, valamint magánmitológiák... ez az egész kiállítást jellemző, szembe tűnő, sokirányú tájékozódás.

Részlet a kiállításból

(A jobbszélén Kocsis Imre „Lovas portré” című képével)

A fiatalok Maticska Jenő-díja méltán illeti a partiumi Belényi Szabolcs monumentalitás-igényű, benső tartalmat, lelki mezítelenséget sugárzó, vibráló portréját.

Erős mezőny a fiatal – és idősebb – nemzedék fotórealizmus, fotográfika stíluskörébe vonható képeinek sora: Kocsis Imre, Horváth Dániel, Halbauer Ede hatásos művei bizonyítják. Az alkotások egytől-egyig a különféle valóságátalakítások tárházát nyitják meg.

A záró kép, Borsos Lőrinc *Határeset-sorozat*-a és *Diktátor-mennyország*-a valóságos felütés.

A 2011-es év életműdíjasának indítóképével zárom jegyzeteimet: ez Szentgyörgyi József *Sugallat I.* című vászna. Esszenciálisan magában foglalja azokat a klasszikus festői értékeket, amelyek szerint Szentgyörgyi festett eddig is. Az életmű-díj odaítélése már csak ennek a képnek az alapján is

tökéletesen érthető. Drámai atmoszférát sugárzó koloritja megkapó és meggyőző. A művész érzelmi indíttatású kompozícióján a hagyományos-modernista eszközhasználattal dolgozik, a figuratív és elvonatkoztatott motívumok egymásba olvadnak a képmezőben.

A kiállításon szereplő csaknem összes művész neve megjegyzésre és odafigyelésre érdemes, bizonyosan találkozunk még mindenikükkel.

A teremtő kísérletezés olykor szélesre vonja a műfajhatárokat. Jelzésszerű a kiállítás: hol tartunk, milyen irányba haladunk? Mit és hogyan akarnak közölni a magyar festők, akik a Kárpát-medencében dolgoznak? A folytatásban erre is választ kapunk...

(2012. január)

A kiállítás megnyitó közönsége

(Az első sorban balról jobbra: Bráda Tibor festőművész, Szócs Géza miniszter, Szepes Hédi és Benedek Katalin művészettörténészek, Szentgyörgyi József festőművész)

